

Medlemstidning för Befälsföreningen Militärtolkar - 4/2015

HUGIN & MUNIN

Läs ryska i St. Petersburg
Segerdagsfirande i Moskva
Arabiskan i Israel – svag och stark

Kazakstan
utan sovjetisk
tvångströja

HUGIN&MUNIN

4/2015 – December

Hugin & Munin är Befälsföreningen Militärtolkars medlemstidning. Tidningen distribueras i tryckt format till föreningens medlemmar, men finns också på www.militartolkar.org.

Adress
Befälsföreningen Militärtolkar
Box 24130, 104 51 Stockholm

Chefredaktör
AnnaVera Erikson
hm@militartolkar.org
Grafisk redaktör
Linnea Hopf
Ansvarig utgivare
Tora Candal
ordföranden
@militartolkar.org

Tryck
Wikströms Tryckeri, Uppsala
ISSN 1654-9937

Styrelsen i MT
Tora Candal, ordförande
Marcus Eklund, vice ordförande
Linnéa Wesslén, sekreterare
Lovisa Styurd, kassör
AnnaVera Eriksson, chefredaktör Hugin & Munin
Ulrika Nandorf, ansvarig för kvinnligt nätverk
Milena Dalinaros, ansvarig för mentorsprogrammet
Douglas Stark, marknadsföringsansvarig
Helena Bani-Shoraka, ansvarig för tolkpoolen
Alexander Ruckermann, kommunikationsansvarig

Postgiro 59 895-3
Orgnr 802402-4930

Annonsbokning
pr@militartolkar.org
Adressändring
register@militartolkar.org
Anmälan till nyhetslista
mt-nytt-subscribe@googlegroups.com

Omslagsfoto: Fredrik Hjelm

Redaktören har ordet

Kära medlemmar,

Snart är detta året slut och jag tror att jag är långt ifrån den enda som tycker året har sprungit förbi i en rasande fart. Men innan 2015 tackar för sig får vi göra det jag gillar allra mest, fira jul och nyår med nära och kära.

Men december är inte bara jul och nyår, december innebär också årets sista nummer av Hugin & Munin. I detta nummer tittar vi österut. Vi kommer denna gång få läsa berättelser från bland annat Moskva. Elias Högmark och Fredrik Hjelm, vilka just nu tjänstgör som försvarsassistenter på ambassaden, har bidragit med artiklar om erfarenheter från sin tid i det stora landet i öst. Dessutom ger Manne Wängborg oss en presentation om Kazakstan och utvecklingen landet har gjort i Rysslands skugga. Ett strålande tillfälle att öka sina kunskaper om ett land på frammarsch.

Vi har även en gästskribent i årets sista nummer. Mikael Odenberg, före detta försvarsminister och numera generaldirektör för Svenska Kraftnät, skriver om den Baltiska påkopplingen på det svenska elnätet. En solidarisk gest mot våra grannar i öst som snart kommer kunna minska sitt beroende gentemot Ryssland.

Medlemmen Erik Gelebo berättar om sina språkstudier i ryska i St. Petersburg, en utbildningsmöjlighet som kanske är mer och mer lockande för våra ”ryssar” med tanke på omvärldens utveckling.

Men vad vore Tolkskolan utan sina dari- och arabiskatolkar. Givetvis ska dessa tolkar få sin törst efter korrespondens från mellanöstern och persien släckt. Sebastian Andersson som just nu tjänstgör på ambassaden i Tel Aviv ger oss en inblick i arabiskans utrymme i det israeliska samhället, ett sant nöje att läsa för oss språknördar! Sist men inte minst tar Karolina Nyberger oss till Iran och berättar om sin sammandrabbning med en taxichaufför som ledde till polisinblandning under sin semester i våras.

I vanlig ordning hoppas jag att ni kommer finna lika stort nöje i att avnjuta tidningen som jag har haft i att sätta samman den!

Med hopp om en God Jul och ett Gott Nytt År!

Varma hälsningar,

AnnaVera Eriksson
Chefredaktör
Hugin & Munin

MT:S kalendarium

Mars 2016 Årsstämma och helgkurser
V 26–27 Tylebäck

MT-vänner!

I en tid när fler människor än någonsin tvingas fly för sina liv känns det fint att vara en del av en förening som vill hjälpa till. Många medlemmar har hört av sig med viljan att ställa upp som tolkar för olika myndigheter. Behovet av språk är förutom arabiska och dari bland annat ryska, spanska, rumänska, kurdiska och franska. Vi är därmed många i föreningen som kan göra stor nytta med våra språkkunskaper. Än så länge står vi anmälda och redo genom vårt paraplyförbund Försvarsutbildarna, men vi har ännu inte fått något uppdrag. Vi har dock tät kontakt med Migrationsverket och Försvarsutbildarna och hoppas på att snart få sätta igång. Alla som är intresserade av att tolka är fortsatt välkomna att kontakta mig på ordforanden@militartolkar.org. Mer information kommer att skickas ut på vår maillista efter hand.

Under tiden som vi väntar på uppdrag genom föreningen så vill jag passa på att tipsa de av er som vill göra en insats på annat sätt. Volontärer erbjuder läxhjälp på flyktingboenden och promenerar eller fikar med flyktingar. Flera bibliotek

har öppna språkkaféer för att träna på svenska. Många kommuner har integrationsfrämjande volontärverksamhet; Stockholms stad har ett formulär på sin hemsida där det går att anmäla intresse. Även ett litet engagemang kan göra stor skillnad för någon.

För ett tag sedan publicerades en text i sociala medier där Astrid Lindgrens barnsjukhus vädjade om arabisk- och daritalande då det råder en brist på tolkar och sjukhuset därför har svårt att hjälpa de barn som kommer. Chefssjuksköterska Athina B Lundmark kan kontaktas på nummer 08-517 716 46.

I nummer 2014:1 och 2014:4 av Hugin & Munin publicerade vi artiklar om lokaltolkarnas asyl. I slutet av november i år startade en kampanj för hjälpa de lokaltolkar som arbetade för svenska ISAF i Afghanistan. Det är en insamling som drivs av Sveriges Veterantförbund Fredsbaskrarna, i syfte att betala för juridisk representation av de tolkar som inte har fått någon regelrätt asylprövning. MT har valt att stödja kampanjen genom att sprida budskapet på vår hemsida

och i sociala medier. Många av oss som har varit i Afghanistan har haft dessa lokaltolkar som nära kolleger. Jag har lämnat mitt personliga stöd till kampanjen genom att delta i en kort kampanjfilm.

Ett stort tack till alla lärare och elever som deltog vid höstens helgkurser på Tolkskolan 7–8 november! Kurserna hölls i ryska, arabiska och dari och 14 elever deltog. På lördagskvällen hade vår vice ordförande ordnat öppen mäss på garnisonen, vilket var väldigt uppskattat av kursdeltagarna.

God jul och gott nytt år, kära medlemmar!

Tora Candal
Ordförande MT

I DETTA NUMMER

s 5–7 En försvarsassistents liv i Moskva

s 8–9 Kazakstan från kommunistdiktatur till kapitalistisk rövarekonomi

s 10–11 Ryskstudier i St. Petersburg

s 12–14 Om och kring Segerdagsfirandet

s 15 Elförsörjning utan politiskt rävspel

s 16–17 En taxiresa i Iran

s 18–19 Arabiska i Israel – en reflektion

Vinterrapport från Tolkskolan

En tämligen orolig höst går mot sitt slut, samtidigt som intensiteten i den internationella händelseutvecklingen åtminstone i skrivande stund inte visar några tecken på att avta. Att behovet av militärtolkar är stort såväl hemma som utomlands understryks ständigt. Det är också tydligt för mig som chef för Tolkskolan att våra militärtolkar gör mycket uppskattade insatser på olika håll, vare sig det är i Försvarsmaktens regi, genom Militärtolksföreningen eller på annat sätt. Under hösten har jag lett ett utredningsarbete som ska ge underlag till svar på hur Försvarsmakten i framtiden bäst organiserar, utbildar och utvecklar militärtolksförmågan. Många

pusselbitar behöver passa ihop och många infallsvinklar beaktas samtidigt som vi inte får tappa huvudfokus på operativ effekt. Detta blir säkert

”Det är också tydligt för mig som chef för Tolkskolan att våra militärtolkar gör mycket uppskattade insatser på olika håll.”

något vi får anledning återkomma till även senare nummer av Hugin & Munin.

Antagningsprövning till nästa utbildningsomgång militärtolkar har

pågått under hösten. De som antagits startar med grundläggande militärutbildning och förberedande officerskurs under vårterminen 2016 för att sedan komma till TolKS i augusti där tre terminers intensiva studier väntar. Den nu ineliggande kullen SOU/R 2015-16 får i dagarna en välbehövlig julvila och återkommer därefter till sin tredje och sista termin som startar med tentamen i språk – ja, vad trodde ni? – i början av januari.

Alla läsare av Hugin & Munin tillönskas en God Jul och ett Gott Nytt År!

Magnus Dahnberg C TolKS

Militärtolkarna Syd har officiellt bildats

Så är det då äntligen officiellt och bildandet av Militärtolkarna Syd skedde lördagen den 7 november i Malmö. Detta under festliga förhållanden med både stämma och avslutande middag där medlemmarna fick avnjuta en trerättersmiddag bestående av svartsoppa, gås och äppelkaka i enlighet med skånsk tradition.

Till ordförande valdes initiativtagaren Karolina Nyberger och till övriga styrelseposter valdes Erik Hofvendahl, Tomas Johnsson och Frankt Orton. MT Syd har således blivit en filial till Militärtolkarna och har nu en adjungerande person i form av vice ordföranden Marcus Eklund som för dess talan i ärenden vad gäller Militärtolkarna i stort.

Idag har MT Syd över 40 medlemmar i sitt medlemsregister och har genomfört aktiviteter i form av

föredrag, mingel, stämma med mera. Denna resa har skett på mindre tid än ett år och detta mycket tack vare engagemanget som i allmänhet finns inom föreningen. Ett engagemang som är stort och som nybliven ordförande gör att det känns fantastiskt att äntligen kunna nå ut till dessa som tidigare på grund av geografiska skäl inte kunnat engagera sig.

Styrelsen och medlemmarna vill även passa på att rikta ett särskilt stort tack till Magnus Dahnberg som förärade föreningen med ett besök under festhelgen den 7 november. Magnus berättade mer om Tolkskolans utveckling och bidrog även genom att föra Militärtolkarnas styrelses talan. Då föreningen vet att Magnus under våren disputerade med sin tes ”Tolkmedierade samtal som rollspel”, hoppas vi att vi på ett eller annat sätt får möjligheten att bjuda in honom

på nytt för ett föredrag eller annat sätt höra mer om hans spännande erfarenheter.

Avslutningsvis vill jag återigen rikta ett stort tack till samtliga medlemmar av MT Syd. Utan er hade föreningen inte funnits och definitivt inte innehållit de intressanta samtal, skratt och erfarenhetsutbyten som är dess styrka i dag. Jag vill passa på att uppmana er att återigen försöka rekrytera flera medlemmar för redan nu är den nybildade styrelsen i full gång med att planera kommande aktiviteter. Vi går minst sagt en händelserik vår till mötes med både mingel, utflykt och föredrag och detta vill ni inte missa!

Allt gott!

Karolina Nyberger
Ordförande Militärtolkarna Syd

En försvarsassistents liv i Moskva

Text: Fredrik Hjelm TolKS SOU 12/13

Under mina snart två år i Moskva har historia såväl skrivits som skrivits om. Det har varit en tid för gigantiska prestigeprojekt för Ryssland som land, med start nere i Sotji, vid Svarta havet, där OS utspelade sig i februari 2014. Därefter följde annekteringen av Krim med en efterföljande, blodig och utdragen konflikt i sydöstra Ukraina och nu den senaste tiden en militär operation i Syrien. Min text kommer emellertid inte handla om detta då mer seniora kollegor på ambassaden kan ge en betydligt bättre bild av det. Vad jag däremot kan är att ge en bild för hur livet som försvarsassistent i Moskva ser ut. Livet på en, med militära referensramar, annorlunda ”insats” som inte lika ofta beskrivs på Försvarsmaktens hemsida eller i Tolkskolans informationsmaterial.

Jag heter Fredrik Hjelm och var en av kadetterna i den första årskullen på Tolkskolan som utbildades i ryska under nuvarande specialistofficerssystem. Vi låg inne på Ärna garnison i Uppsala 17 månader, tre terminer, och jag begav mig i december 2013, direkt efter utbildningens slut, till Moskva för att tjänstgöra som försvarsassistent, något som många tolkar innan mig också gjort. En tjänst på ambassaden som många tolkar har en särskild relation till, vaktmannabefattningen, togs bort för omkring ett år sedan till förmån för ”mer professionell säkerhetspersonal” men vi försvarsassistenter finns kvar.

Försvarsassistentens huvudsakliga arbetsuppgift är att stödja försvarsattachéerna, i vått och torrt. Beroende på den språkliga nivån hos de för tillfället tjänstgörande attachéerna är variationen stor i hur detta yttrar sig. Möjligheten till den typ av aktivite-

ter som dari-, fransk- och arabtolkar pika oss för, att vi går på ambassadmottagningar och minglar med ett glas vin till lunch, finns absolut. Men, vi sköter också arkiv, städar kontor, översätter, tolkar, skriver rapporter och åker på resor i värdlandet och i Kazakstan, dit vi också är ackrediterade. Det centrala i vår tillvaro och det som berättigar vår existens på ambassaden är språket.

”Den tidigare sovjetiskt monumentala parken genomgick för några år sedan en total uppfräschning och är nu såväl sommar som vinter mötesplatsen för alla åldrar.”

I motsats till vad många vänner och släktingar tror går det fortfarande att ha ett helt normalt liv i Ryssland. Det går att gå på konserter, åka tåg, träna på gym, äta normal mat och umgås med vanliga människor. Utanför ambassadstaketet finns ett aktivitetsutbud i paritet med det i vilken annan storstad som helst och följande fem är de jag håller allra kärast:

Silverskogen (Серебряный бор). Silverskogen är ett område som ligger 20 minuter med bil (eller två timmar beroende på trafikläget) från centrala Moskva och är anledningen till att jag, sommartid, flera helger valt att stanna i Moskva i stället för att åka till Sverige. Det lummiga,

lugna villaområdet kan kanske jämföras med Lidingö eller Danderyd i Sverige, utgör hemvist för ”svenska Ikea- och Oriflamechefer” och är en av platserna som detaljrikt skildras i tolken Paul Leander Engströms deckare ”Dirigenten från S:t Petersburg”. Om sommaren finns här Moskvans kanske bästa rekreationsområde, insprängt mellan villorna längs Moskvafloden, där stadsborna samlas varma dagar för att bada, sporta och som faktiskt är oväntat bra och en kontrast mot den gråare färgskala som centrum bjuder på. Atmosfären är avslappnad, sjaslyk (grillspett) och den azeriska plogen (pytt i panna) är hemgjorda och vattent i floden, vilket vid Silverskogen ännu inte passerat staden, är såvitt vi vet tjänligt för bad.

Resorna. Att befinna sig i Moskva öppnar upp möjligheter att resa i en del av världen som är avlägsen för många. Stan-länderna, ryska småstäder, datjor och hela Östeuropa är så mycket närmare än från Sverige, vilket varit en intressant del av de senaste två åren. Kazakstan är en något absurd upplevelse, precis som förväntat. Huvudstaden Astana är sedan 20 år tillbaka landets maktcentrum och att vara i staden får mig att tänka på serien ”Twin Peaks”, men i ökenformat. Staden är som en svamp på en stäpp och ifall du tar dig upp i någon av de blänkande skyskraporna ser du ett tvärt slut, en linje, där staden övergår från att vara en stad till ... stäpp. Detta tvära slut har sedermera flyttat sig avsevärt till nästa gång du kommer tillbaka till staden som växer snabbt. Ett centralasiatiskt Dubai kallas staden ibland.

Skjutövning på den kazakista stäppen.

Sotji. Ett korruptionens monument eller skidparadis? Lite av båda faktiskt. Vi begav oss, ett gäng svenskar från Moskva, till OS-staden i februari i år för att åka skidor. Nere i staden Sotji, vilken ligger två timmar med flyg från Moskva och 30 kilometer från bergen och skidorten Krasnaja Poljana, möttes vi av palmer och omkring 15–20 grader plus. Vissa hårdhudade lokalbor badade redan då i det ljumna havet och det var svårt att tänka sig att det låg två meter snö en halvtimmes bilresa bort. Denna bilfärd genomförs på en nybyggd motorväg som enligt rykten kostade lika mycket som det hade gjort att lägga samma sträcka med ett sju centimeter tjockt lager av foie gras, vilket är ett något annorlunda sätt att mäta vägkostnad men använts som exempel på korruptionen under förberedelserna inför OS. Själva skidorten håller hög kvalitet, både åknings- och säkerhetsmässigt, och den största delen av skidsystemet, Rosa Chutor, ligger i skugga stora delar av dagen, vilket tillsammans med det faktum

att ryska skidåkare verkade morgontrötta gjorde att backarna höll bra till eftermiddagen.

Restauranger och nattliv. Empiriska studier under två år, särskilt under det senaste året då den svenska kronan har stått stark, har gett vid handen att Moskvans restuarangscen och nattliga utbud är värt att nämna särskilt, främst med den yngre publiken i åtanke. Restaurangerna är överlag bra utan den spets som Sverige har och har haft de senaste åren. Tre guldkorn är 1) Café Pusjkin för rysk mat där du sitter i ett bibliotek, blir upppassad av kypare som tilltalar dig med artonhundredalsk artighet ”pozvol’te mnje, K vasjim uslugam, gospodin”. Där kan du inmundiga stans bästa biff stroganof och restaurangen har öppet dygnet runt, vilket kan leda till en aningen komisk sammansättning av besökare klockan fem en lördag morgon när den ryska miljardären och den fyllekäkande britten samtidigt kommer på den briljanta idén att till fisksop-

pan dricka mer vodka 2) Chatjapuri för georgisk mat och vin i stimmig, opretentiös atmosfär som är perfekt för stora sällskap och 3) Lavka lavka för Rysslands vad jag vet enda ”organiska kooperativ” som serverar lokalproducerad mat till den progressiva medelklassens stora glädje.

Nattlivet sträcker sig från garageklubbar med öl i plastglas (besök klubben Kamtjatka bakom Bolsjoj-teatern) till betydligt flådigare och mer hedonistiska institutioner (se klubben Duran bar där du kan mötas av dvärgar och änglar i entrén och på dansgolvet definitivt möter ryska modeller, övervakade av, iögonfallande ofta, korpulenta äldre män vars chaufförer sover utanför klubben, alltid i svarta, tonade Mercedes, i väntan på att skjutsa sina hussar tillbaka till den exklusiva förorten Rubljovka). Klubbarna är en tydlig spegelbild av det ryska samhället som jämfört med Sverige är uppenbart mer ... oborstat.

Kulturen. I Ryssland tas kulturen på allvar. Den sovjetiska kulturtra-

Putin inom räckhåll på flygmässan.

ditionen, där tillgänglighet för alla är ett ledord, lever i viss mån kvar. Biljetterna till de flesta evenemang och kulturinstitutioner, må det vara balett, opera eller museer, är med svenska mått mätt överkomliga och väldigt ofta välbesökta. Bolsjojteatern i Moskva och Marijinskijteatern i S:t Petersburg är undantag, där är ofta biljetterna rätt dyra men ett tips är att gå till teatern någon timme innan föreställning och köpa biljetter utanför. Ensemblen tilldelas ett antal biljetter som ofta går att köpa till en vrakdel av priserna på hemsidan. Vad gäller museer är Pusjkin-museet att rekommendera när det kommer till europeisk konst och Tretjakov-museet för rysk konst. För den som gillar modern, hipp konst är det MMOMA (Moscow museum of modern art) som är nummer ett.

Gorkijparken. Den tidigare sovjetiskt monumentala parken genomgick för några år sedan en total uppfräschning och är nu såväl sommar som vinter mötesplatsen för

alla åldrar, med aningen högre attraktionsfaktor årets varma månader. Moskva har blivit en trevligare och mer gästvänlig stad de senaste åren. Skyltar med latinska bokstäver har kommit upp i tunnelbanan, betalparkering har införts (tänk att det var gratis parkering i hela staden bara för ett år sedan), cykelbanor har så smått poppat upp parallellt med "city bikes" och Gorkijparken är den klarast lysande stjärnan i denna omvandling. Vintertid spolas en flera kilometer lång skridskobana upp i parken där dina skridskoskär ackompanjeras av ömsom Tjajkovskij, ömsom modern popmusik. Längs banan finns ett antal små bodar där den törstige kan dricka varm glögg och den hungrige förtära georgiska Chatjapuri (ett pizzaliknande bröd) eller ryska pelmeni (typ dumplings). Hyra av skridskor ingår i entrébiljetten för 300 rubel (40 SEK), besökarna är en blandning av glada amatörer och isprinsessor och du kan åka fram till klockan 23.

Sommartid fullkomligt exploderar

parken av aktiviteter, evenemang och liv. Sedan Sergej Kapkov, parkens visionär och omdanare, 2011 slutförde restaureringen av parken går det under sommarmånaderna bland annat att besöka utomhusbiografer, spela boule, volleyboll och alla sporter du kan tänka dig, ta en båtutture eller gå på det moderna konstmuseet "Garage". För egen del har jag ofta gått på den löparklubb som i företaget Nikes regi varje kväll lockar omkring 200 personer som sedan tillsammans, efter förmåga, svettas och flåsar på den strandpromenad som parken ligger längs. Löparboomen är för övrigt minst lika påtaglig i Moskva som i Stockholm.

Partir c'est mourir un peu. Att skiljas åt är att dö en smula. I skrivande stund har jag exakt 53 dagar kvar av min vistelse i Moskva. Och visst, att lämna något som varit livets skådeplats i två år gör ont, vilket det franska ordspråket ovan så vackert uttrycker. Men i detta fall väljer jag ändå ryssarnas sätt att säga farväl: *до свидания!* På återseende. ●

Kazakstan från kommunistdiktatur till kapitalistisk rövarekonomi

Kan Kazakstan kränga av sig den sovjetiska tvångströjan? Manne Wängborg, TolKS GU 66/67, gör en djupdykning i landets då- och framtid.

Kazakstan, beläget i hjärtat av Centralasien, är till ytan världens nionde största land – sex gånger större än Sverige – och mycket rikt på råvarutillgångar. Landet har ambitionen att spela en global roll som speglar dessa förutsättningar och spänner därför bågen hårt på den internationella arenan, hårdare än något annat post-sovjetiskt land utom Ryssland.

Medlen för att förverkliga denna höga ambition är utrikespolitiska, diplomatiska, demografiska, kulturella. Med sin 700 mil långa gräns med den stora grannen Ryssland – och ett oförlöst förhållande till sitt sovjetiska förflutna – är detta en känslig balansgång för det självständiga Kazakstan. Likväl försöker landet kränga av sig den sovjetiska tvångströjan.

Kazakstan var under Sovjet-epoken starkt förryskat, hårt präglad av den sovjetiska centralmakten och genomsyrat av det sovjetiska samhällsmaskineriet. Den grymma tvångskollektiviseringen på 1930-talet ledde till svår hungersnöd, landet fylldes av gulagläger, en majoritet av befolkningen var ryssar och ryska språket blev helt dominerande. En av många följderna var att det kazakiska språket utarmades.

Sedan självständigheten efter Sovjetunionens upplösning för snart ett kvarts sekel sedan har Kazakstan famlat efter en nationell identitet. Detta har i kombination med de ofantliga råvarutillgångarna skapat förutsättningar för en rövarekonomi, med snabb förmögen-

hetsförflyttning och astronomiska rikedomar för ett fåtal. Ett auktoritärt, centralstyrt samhälle, med ett tungt sovjetiskt arv, men samtidigt en tydlig strävan efter frigörelse från detta arv – ”kazakisering”.

Internationella prestigeopäng och dragkamp med Ryssland

Kazakstan söker målmedvetet skapa utrikespolitiskt svängrum genom att skaffa sig internationella prestigeuppdrag. Landet har den senaste tiden uppnått flera diplomatiska framgångar: Allt ifrån ordförandeskapen – som första postsovjetiska stat – i Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) 2010 och i Organization of Islamic Cooperation (OIC) 2011–2012 till värdskap för världsutställningen Expo-2017 och medlemskap i FN:s mänskiorättsråd 2013–2015.

Ukraina-krisen och den Eurasiska ekonomiska integrationen har ökat den ryska pressen på Kazakstan. Men gång efter annan har Kazakstan lyckats stå emot Moskva och hävda en avvikande nationell linje. I den laddade omröstningen om Ukraina i FN:s generalförsamling följde Kazakstan inte Ryssland, utan lade ner sin röst. När president Putin i maj 2014 bjöd in till ett toppmöte för försvarsorganisationen CSTO i Moskva uteblev president Nursultan Nazarbayev, med den helt öppet deklarerade motiveringen att han valde att ta emot USA:s biträdande utrikesminister Burns i Astana. Att prioritera en biträdande amerikansk utrikesminister framför ett toppmöte

med statschefskollegor var en direkt förolämpning av president Putin.

Etnisk mångfald, etnisk sämja

När Sovjetunionen upplöstes var ryssar i klar majoritet i Kazakstan. Kazakerna var alltså i minoritet i sin egen Sovjet-republik. Men sedan dess har proportionerna mellan dessa folkgrupper kastats om. Nu är omkring två tredjedelar kazaker och en fjärdedel ryssar.

Detta är resultatet av flera, delvis

”President Nazarbayev motiverade övergången till det latinska alfabetet med behovet att modernisera och utveckla det kazakiska språket vidare, önskan att ge kommande generationer ett modernt och livskraftigt språk i arv.”

motriktade, demografiska processer. Många ryssar har lämnat Kazakstan, företrädesvis till Ryssland. Av den talrika tyska minoriteten har merparten – uppskattningsvis omkring 85 procent – också utvandrat, främst till Tyskland.

Omvänt har många – enligt beräkningar omkring en miljon – kazaker flyttat in, huvudsakligen från de centralasiatiska grannländerna Kina, Mongoliet och Ryssland. Efter självständigheten hade Kazakstan en öppen dörr för etniska kazaker, en

aktiv immigrationspolitik, för att öka befolkningen i det vidsträckta men glesbefolkade Kazakstan och öka kazakernas andel av befolkningen. Invandringen fortsätter än i dag, delvis med statliga incitament. Enligt vissa källor beräknas det fortfarande finnas fyra–fem miljoner kazaker utanför landets gränser.

Utöver de båda dominerande folkgrupperna finns i Kazakstan talrika andra etniska grupper med olika sedvänjor och religioner. Officiellt talar man ofta om en etnisk mosaik med 130–140 olika folkslag, men någon fullständig förteckning har aldrig gått att få.

Kazakstans självbild är att landets många etniska grupper lever i harmoni och samsj. Även om detta i någon mån är en skönmålning av verkligheten ligger det mycket i denna generalisering.

Alfabetreform, kazakisering och trespråkighet

Kazakstan har beslutat att landet fram till år 2025 ska gå över till det latinska alfabetet. Det är ett strategiskt val.

En smärtsam del av förhistorien är att kazakerna, som sagt, delvis förlorade sitt modersmål under sovjettiden. Då var således en majoritet av befolkningen i Kazakstan ryssar och det ryska språket blev – och förblir än i dag – dominerande. Det skedde på bekostnad av det kazakiska, som är ett turkiskt språk, delvis genom att kazakiska familjer valde att skicka sina barn till ryska skolor för att ge dem bättre chanser i det sovjetiska samhället.

Detta ledde till en utarmning av det kazakiska språket, som landet fortfarande lider av, men som man nu försöker reparera genom en medveten satsning på det kazakiska språket både i skolväsendet och i förvaltningen. Redan beräknas cirka 60 procent av skoleleverna undervisas på kazakiska. Målsättningen sägs nu

vara att nästan hela befolkningen ska behärska kazakiska år 2025.

Språkchauvinismen har gått så långt att till och med utrikesministeriet skickar många skrivelser till utländska ambassader uteslutande på kazakiska, utan att betänka att denna övernitiska språkchauvinism motverkar Kazakstans ambition på världsarenan och i ett globaliserat tidevarv i stället bara framhäver det provinsiella.

President Nazarbayev motiverade övergången till det latinska alfabetet med behovet att modernisera och utveckla det kazakiska språket vidare, önskan att ge kommande generationer ett modernt och livskraftigt språk i arv. En del av den spänning mellan de ryska och kazakiska språken som ofrånkomligen finns i samhället de-sarmeras genom en samtidig satsning på engelska. ”Trespråkighet” är målet. Att lära sig engelska blir enklare med det latinska alfabetet.

Det hör till saken att kazakiskan redan tidigare använt det latinska alfabetet en kort period och inte gick över till det kyrilliska alfabetet förrän 1940. Fram till 1929 använde man

arabisk skrift, därefter latin till 1940. De sovjetiska systerrepublikerna Azerbajdzjan, Turkmenistan och Uzbekistan genomförde för övrigt denna övergång redan på 1990-talet.

Rent praktiskt blir övergången en stor språklig utmaning – det kazakiska alfabetet, som är en vidareutveckling och utbyggnad av det ryska kyrilliska, har inte mindre än 42 bokstäver, som ska klämmas in i det latinska alfabetets knappt 30 bokstäver.

Både president Nursultan Nazarbayev och utrikesminister Erlan Idrissov har offentligt förnekat att det funnits ”geopolitiska” motiv bakom beslutet att övergå till det latinska alfabetet. Kan det finnas en mer otvetydig bekräftelse att det fanns geopolitiska motiv? Varför anars knysta om geopolitiska skäl för en språkreform?

Naturligtvis är övergången till det latinska alfabetet en strategisk satsning på ett närmande till väst och Kazakstans integration i en globaliserad världsekonomi – ett led i landets strävan att kränga av sig den sovjetiska tvångströjan. ●

Vy mot Finland från Sestroretsk norr om St. Petersburg.

Ryskstudier i St. Petersburg

Fick du inte nog av ryskstudierna på Tylebäck i somras? Har du funderat på att vässa dina muntliga färdigheter på plats i ett rysktalande land? Då erbjuder Derzjavininstitutet i St. Petersburg en möjlighet för dig. Emil Gelebo (TolkSGU05/06) berättar om en lärarik utbildning och om vad som gör en människa i dagens St. Petersburg *нерукопожатным*.

Efter de senaste årens händelser har efterfrågan på ryskkunskaper återigen stigit. Media skriver spaltkilometer, och utrikesförvaltningen skriker efter rysktalande personal. Därför är det kanske läge att damma av sina gamla ryskkunskaper och komplettera MT:s repetitionskurser med studier på plats.

Derzjavininstitutet i St. Petersburg (www.derzhavin.com) erbjuder en utmärkt möjlighet för detta. Institutet är beläget på gångavstånd från St. Petersburgs gamla stadskärna och erbjuder veckolånga eller längre kurser. De flesta studenterna väljer att gå den så kallade standardkursen med lektioner på förmiddagarna (200 euro per vecka, tio lektioner). Om man vill kan man i stället välja en intensivkurs, vilket innebär ytterligare en lektion efter lunch (300 euro per vecka, 15 lektioner). Lektionen efter lunch går även att byta ut mot kurser inom exempelvis rysk litteratur eller film. Alla kursalternativ och priser finns på hemsidan.

På grundval av ett kort diagnostiskt prov placeras man första dagen i en

grupp tillsammans med fyra–fem andra studenter, vilket ger en rikligt med lärartid. Själv läste jag tillsammans med en tjeckisk matematikdoktorand, en tysk och en ukrainsk lärare, en italiensk diplomat och två brittiska studenter.

På den högre nivån ägnas ungefär halva tiden åt grammatik och halva tiden åt muntlig språkfärdighet. Stor vikt läggs vid hörförståelse, medan nästan ingen tid ägnas åt läsförståelse. Genom att lyssna på, återberätta och analysera korta filmklipp och inspelningar av svåra dialoger får man jobba med en mer talspråklig ryska. Grammatiklektionerna ägnas antingen åt att studera hur verb med olika betydelser kan bildas från olika rötter (hur många verb baserade på till exempel *думать* kan du klämma till med på rak arm?) eller olika varianter av kausala, konditionala, finala eller koncessiva konstruktioner.

Lärarinnorna (typiskt nog är den ende mannen på institutet dess högste chef) är tydliga, engagerande och mycket kunniga. På kvällar och helger anordnar institutet även guide

utflykter (på ryska) till många av de sevärdheter som finns i och runtom St. Petersburg. Med möjlighet att besöka Vinterpalatset och Eremitaget, Peterhof, Marinskijteatern, Tsarskoje Selo och mycket mer är dessa utflykter kanske anledning nog att åka för den som är kulturellt intresserad. För cirka 200 euro i veckan kan institutet även ordna boende hos en rysk familj, vilket förutom inblick i den ryska vardagen kan ge ytterligare uppslag till aktiviteter utanför lektionstid.

Men hur är det egentligen att bo och plugga i Petersburg i tider som dessa? St. Petersburg är fullt av kulturella kontraster. Staden är numera full av hipsters i stora glasögon, miljöaktivister och politiska liberaler. Samtidigt är den, i alla fall enligt mina ryska lärare, den stad i Ryssland där det begås flest våldsdåd med rasistiska förtecken. Visst går det att dricka mikrobryggd öl på en takterrass i solnedgången och lyssna till rysk indiemusik live, men man kan likväl på ett finare gym i centrum stöta på ett gäng välbyggda yngre män med stora svastikor tatuerade över bröstet.

Будь Оскар Уайльд русским царем, он был бы Павлом Первым. (Om Oskar Wilde hade varit rysk tsar, hade han varit Pavel I.)

Även politiskt är staden delad. Vissa av mina kursare bodde hemma hos pensionärspär som tillbringade dagarna med att titta på Rossija-1 och var övertygade om att det fanns en amerikansk konspiration mot Ryssland och att den ryska kyrkan försvarade de traditionella ortodoxa värderingarna mot den europeiska dekadensen. Andra bodde hemma hos öppet – om än inte offentligt – homosexuella människor som skulle framstått som progressiva även på andra sidan Atlanten. Exempelvis fick jag höra att det på alla hjärtans dag hade anordnats en massvigsel av homosexuella par via Skype. Prä-

ten ringde in från Las Vegas till en storbildsskärm på en abonnerad bar i centrala Petersburg och vigde de jublande paren.

Samtidigt är det tydligt att denna politiska uppdelning inte avspeglas i det offentliga samtalet. De egna politiska åsikterna har blivit privata. Politik är ingenting som man diskuterar med andra människor om man inte känner dem väldigt väl, och då gärna i omskrivningar och med sänkt röst. Kanske exemplifieras detta bäst genom adjektivet *нерукопожатный*, det vill säga en människa som man inte vill ta i hand. Snarare än att gå i svaromål tar man nämligen hellre

rent fysiskt avstånd från personer med andra politiska åsikter. Om någon uttalar stöd för den illegala annekteringen av Krim vill man inte skaka hand med denne (*не пожимать руку*). Då går man hellre över gatan för att undvika varandra.

Trots avsaknaden av ett politiskt samtal finns det dock en sak som alla verkar vara rörande överens om, inklusive min ukrainska kursare: *нет войны между людьми* (Det är inte krig mellan vanliga människor). ●

Fotnot: Liknande utbildning anordnas vid språkskolan NovaMova i Kiev.

Ryska trikoloren under paradens flyguppvisning.

Om och kring Segerdagsfirandet

Text: Elias Högmark, TolKS SOU/R 13/14, i dag Försvarssekreterare vid svenska ambassaden i Moskva

Sedan de "små gröna männen" för första gången visade sig på den ukrainska halvön Krim har varenda tv-sändning som behandlat Krim-annekteringen och dess efterspel varit fullproppad med bilder på proryska sympatisörer prydda med svart- och orangerandiga band. Många, inklusive undertecknad, har frågat sig själva vad banden egentligen står för?

Den ryska propagandamaskinen framhåller att bandet – känt som S:t Georgsbandet i Ryssland – symboliserar Sovjetunionens seger över Nazityskland i stora fosterländska kriget (*Великая отечественная война*). I Ryssland talar gemene man inte om andra världskriget utan alltså om stora fosterländska kriget vilket är den del av kriget då Sovjetunionen deltog, 1941–1945. I Europa infaller dagen den 8 maj medan OSS-länderna, inklusive Ryssland, firar den 9 maj till följd av tidsskillnader.

Segerdagen är den största högtiden i Ryssland och uppmärksammas över hela landet och allra mest i Moskva. Högtidens absoluta höjdpunkt är den militärparad som går längs Moskvas gator genom Röda torget och där bevittnas av veteraner, världsledare och andra inbjudna.

Kopplingen mellan president Putin och "den stora segern" framstår emellertid som något oklar, särskilt eftersom att S:t Georgsbandet började användas som propaganda-verktyg först den 9 maj 2005. Den

krelmtrogna ungdomsorganisationen *Hauu* (De våra) fick studenter och skolbarn att dela ut stora mängder band för att hedra 60-årsjubileumet av Sovjetunionens seger i kriget. Initiativet drog igång en oväntad våg av patriotism genom landet: Över hela Ryssland började människor knyta fast bandet på sina jackor, bilar och balkonger, ja praktiskt taget varhelst banden gick att fästa.

S:t Georgsbanden drog åter till sig förstasidesrubriker efter det riggade valet till stadsduman 2011, vilket gav

upphov till massdemonstrationer i Moskva mot president Putin. Av någon anledning bar demonstranterna vita band som en slags symbol för sin sak. Detta gav Kremles propagandamaskin den briljanta idén att använda de svart-orangea banden som medel för att manövrera ut de vita. Sagt och gjort. Stora motdemonstrationer organiserades, till vilka tusentals statsanställda, samtliga dekorerade med S:t Georgsbandet på armar eller kavajslag, bussades in. Allt kulminerade när självaste Putin, under en av dessa motdemonstrationer, framträdde på Röda torget med bandet fäst på bröstet. Saken var nu klar: Dåliga och opatriotiska människor bär vita band, medan goda människor bär S:t Georgsbandet till minne av de som stred eller gick bort i kriget.

Myndigheterna lyckades också hitta några av de få veteraner som fortfarande var i livet, dekorerade dem fulla med S:t Georgs färger och fick dem att paradera framför omvärldens kameror. Sedan dess har fenomenet med bandet och dess sammankoppling med högaktning av segerveteranerna varit till en självklarhet.

Under 2015 firades 70-årsjubileet för den stora segern. Firandet förväntades bli det största någonsin och redan flera månader i förväg började tidningarna skriva om vad för slags vapensystem som skulle visas upp för första gången eller vilka Putin skulle adressera i sitt tal på podiet. Det allra mest diskuterade temat var vilka länder som skulle delta och vilka som skulle avböja med anledning av situationen i Ukraina. Från rysk sida var det officiella budskapet att dagen i allmänhet är en glädjens dag för segern över Nazityskland och i synnerhet en dag för att hedra de veteraner som deltog i kriget. Flera ryska tidningar förde fram åsikten att västledare borde delta för att det kan vara det sista jubileet som riktiga veteraner finns närvarande vid.

En annan del av försnacket handla-

Två busiga marininfanterisoldater ovan S:t Georgs färger.

de om huruvida Ryssland skulle kunna garantera fint väder på genomförandedagen eller ej. För makt att styra vädergudarna, det har Kreml: Teknologin för att skapa gynnsamt väder, som kallas "skingrandet av moln" på ryska (*разгон облаков*), utvecklades i Ryssland under 90-talet. Molnsådd, som den svenska benämningen är, användes dock även tidigare i Ryssland, bland annat för att hindra radioaktivt avfall att nå Moskva efter Tjernobylyolyckan år 1986. För att skingra molnen används bland annat silverjod, kristaller av förångad flytande kväve och kolsyresnö. Kortfattat får det molndropparna att frysa till och samlas till snöflingor som sakta faller mot marken. Längre ner smälter de till droppar och faller slutligen som regn.

Så kom då den 9 maj och paraden påbörjades enligt plan klockan 10 på lördagsmorgonen. Solen sken och inte ett moln så långt ögat kunde nå. Folk jublade och hurrade och desto större materielslag, desto större respons från åskådarna. I princip alla filmade och tog kort, med allt från surfplattor och mobiltelefoner till avancerade systemkameror på stativ. Väldigt många var utklädda i tidstypiska kläder, så även barn i

kompleta uniformer. Överallt, på varje kavajslag, knutna runt bilars radioantennar, tryckta på sidorna av de paraderande stridsvagnarna syntes de svart-orangea färgerna klart och tydligt. Vagnschefer och förare med breda leenden och raka ryggar hälsade under tillbakaryckningen från torget, och en stor del av åskådarna jublade och vinkade tillbaka. Spontana hurrarop utbröt vid ett flertal tillfällen. Även timmar senare, när de soldater som varit uppställda på torget bussades från centrum hälsades deras vinkningar av de kvarvarande åskådarmassorna med jubel och hejarop.

Från mitt tolkskoleperspektiv var det dessutom en oväntad överraskning att ord som *межконтинентальный баллистический ракетный комплекс* (interkontinentalt ballistiskt robotsystem) eller *ведущее колесо* (drivhjulet på en stridsvagn) verkar finnas naturligt i varje ryss standardvokabulär. I varje sällskap återfanns åtminstone en person med vad som för mig tycktes vara ingående kunskaper om vardera av de olika fordon som passerade och då inspirerat passade på att utbilda sina kamrater eller familjemedlemmar om vad det var de faktiskt såg.

Efter paraden, klockan 14, genomfördes en marsch ner längs

paradgatan Tverskaja, med namnet *Бессмертный полк* (det odödliga regementet) i vilken även Putin deltog. Marschens grundidé är att människor går med bilder på sina anhöriga som deltog i kriget. Enligt vissa uppgifter gick en halv miljon människor med i marschen. Marschdeltagarna sjöng bland annat visan *день победы* (Segerdagen) och många grät.

Putin sa i en intervju efter paraden att alla världsledare som Ryssland ville ha på plats var där. Det viktigaste var enligt presidenten att få människor att förstå att segern över nazismen är en mycket viktig del av historien. Noterbart är dock att Serbien var det enda europeiska landet som faktiskt representerade med sin högsta företrädare på Röda torget.

En person som tog stora intryck av evenemanget var FN:s generalsekreterare Ban Ki-moon, som se-

nare under dagen sa i ett möte med Putin: "Efter paraden såg jag hur hundratusentals människor stannade kvar ute på gatorna. Först tänkte jag att de demonstrerade mot er regering. Men jag märkte att de, tvärt emot, hyllade er regering. Det var tydligt att de gjorde detta av stolthet... Jag tycker verkligen att du förtjänar all denna kärlek från folket." Varma ord, från generalsekreteraren.

Förutom veteraner, politiker och militärer kunde man också skymta en och annan mer exotisk gäst på plats på Röda torget. Eller vad sägs om den amerikanske hårdnackade skådespelaren Steven Seagal eller Putins favoritmotorcykelklubb Nattvargarnas överhuvud "Kirurgen".

Att ha upplevt den folkfest som Segerdagen utgör, på plats i Moskva, är definitivt en av de mest intressanta händelserna under mitt första år i Ryssland. Folkmassorna som stod

packade längs gatorna för att få en skymt av sitt favoritrobotsystem eller den nyaste stridsvagnen var enorma. Trafiksituationen i staden blev fullkomligt kaosartad av alla avspärrningar och poliser. Det totala jublet som utbröt när första signalen gick och alla dieselmotorer rosslade igång kan närmast beskrivas som euforiskt. Jag måste erkänna att det var svårt att inte ryckas med i upprymdheten, trots de oroande signalerna som paraden egentligen sänder ut.

Med mitt perspektiv som utlänning mitt i allt detta har jag tänkt en del på, och viss mån jämfört, det ryska folkets syn på sina väpnade styrkor med hur vi svenskar förhåller oss till vår Försvarsmakt. En intressant tanke dyker upp: Archers, stridsvagnar och galtar i paradformering längs Birger Jarlsgatan, Stefan Löfvén håller tal till nationen och... Eller nej, vänta, skulle inte tro det va? ●

Межконтинентальный баллистический ракетный комплекс РС-24 «Ярс».

Elförsörjning utan politiskt rävspel

Text: Mikael Odenberg

I början av 1990-talet fanns det en vision som kallades ”the Baltic Ring”. Det handlade om en dröm att det i framtiden skulle vara möjligt att elektriskt knyta ihop alla staterna runt Östersjön i ett gemensamt elnät.

Faktum är att vi just i detta nu håller på att förverkliga den drömmen. Redan 2006 invigdes den första förbindelsen, Estlink 1, över finska viken mellan Finland och Estland. Den följdes 2014 av Estlink 2 och i början av 2016 tas förbindelsen NordBalt mellan Sverige och Litauen i drift.

Därmed länkas den framväxande, gemensamma elmarknaden i de baltiska staterna samman med den nordiska och europeiska elmarknaden. Det är ett mycket stort steg, inte bara energipolitiskt, utan också säkerhetspolitiskt.

Det baltiska elsystemets infrastruktur är ett arv från Sovjetunionen. Det har främst en öst-västlig struktur, som inte minst handlade om att överföra energi från det litauiska kärnkraftverket i Ignalina. Det var en anläggning med i princip samma design som det havererade kärnkraftverket i Tjernobyl. Följaktligen ställde EU ett krav på stängning som villkor för att anta Litauen som medlem i unionen. Och den andra av de två reaktorerna stängdes också på nyårsafton 2009.

Stängningen ökade inte bara Litauens, utan hela Baltikums beroende av import av el från Ryssland. Av lätt insedda skäl var det inte en särskilt komfortabel situation. Ryssland skulle så småningom också handgripligt visa – först i Georgien och sedan i Ukraina – att man inte tvekar att använda andras energiberoende som ett politiskt vapen.

När jag tillträdde som chef för Svenska kraftnät i början av 2008 hade man precis avslutat en så kallad feasibility study av en elförbindelse mellan Sverige och Litauen. Entusiasmen för att gå vidare var dock begränsad på svensk sida. Det ansågs vara svårt att räkna hem elmarknadsnyttan av en sådan länk och andra utlandsförbindelser tedde sig mer attraktiva att bygga.

”Stängningen ökade inte bara Litauens, utan hela Baltikums beroende av import av el från Ryssland. Av lätt insedda skäl var det inte en särskilt komfortabel situation. Ryssland skulle så småningom också handgripligt visa – först i Georgien och sedan i Ukraina – att man inte tvekar att använda andras energiberoende som ett politiskt vapen.”

Jag gjorde en annan bedömning, eftersom jag också tog in säkerhetsmässiga och Östersjö-politiska aspekter i ekvationen.

Följaktligen kom jag snart att bli mycket aktiv i svensk-litauiska och svensk-lettiska överläggningar om hur vi bäst skulle kunna främja såväl fungerande elmarknader som en ökad baltisk försörjningssäkerhet. Lettland och Litauen var vid den tid-

punkten alls inte överens om hur en eventuell ny förbindelse borde byggas. Jag hade flera överläggningar, så högt som på premiärministernivå, för att söka lösa den konflikten.

Vår ståndpunkt var i grunden enkel; Om de baltiska länderna bara klarar att avreglera och skapa en rättvis och fungerande elmarknad där alla har samma rätt att handla el på den nya förbindelsen så spelar det ingen roll på vilken sida om den lettisk-litauiska gränsen som den kopplas in.

Och polletten trillade ner. I april 2009 samlades premiärministrarna från Estland, Lettland och Litauen till möte i Vilnius. Jag hade förmånen att delta i mötet och adressera församlingen. Och mitt budskap var just att även om den nya elförbindelsen skulle gå mellan Sverige och Litauen så var det inte fråga om en svensk-litauisk, utan om en nordisk-baltisk förbindelse. För att markera det så döpte jag också om förbindelsen från SwedLit till NordBalt!

När EU, på goda grunder, tvingade Litauen att stänga kärnkraftverket i Ignalina så åtog man sig enligt min mening också ett moraliskt ansvar för att på andra sätt trygga den baltiska energiförsörjningen. Detta har efter vad som hänt i Georgien och Ukraina blivit allt mer tydligt. Vårt svenska engagemang ter sig mot den bakgrunden naturligt. Och när jag snart deltar i invigningen av NordBalt så kommer jag att vara stolt över den solidaritet som vi visat våra grannländer i öster.

Mikael Odenberg
Generaldirektör för Svenska kraftnät
och f.d. försvarsminister

En taxiresa i Iran

Text: Karolina Nyberger, TolKS GU 09/10

I början av sommaren 2015 befann jag mig i Iran tillsammans med några vänner från Lunds Universitet. Det var fem år sedan sist och mycket hade förändrats. De karaktäristiska husväggsmålningarna med texten "Död åt USA" fanns fortfarande kvar men däremot kunde man på plats se den volleybollmatch som utspelades mellan USA och Iran i en av Teherans idrottsarenor. Om vi hade varit män förstås! Förändringens vindar blåser där och senare under sommaren slöts också det för många iranier efterlängttade avtal om Irans kärn- och energiprogram. Här följer en av mina många berättelser från resan.

Vi blev upphämtade av vår taxichaufför redan klockan 08.00 på morgonen. Vi hade fått kasta i oss frukosten eftersom vi kvällen innan bara fått fem timmars sömn. Jag såg fram emot att äntligen få tala lite tyska. Utanför Shiraz bazar hade vi nämligen stött på den tysktalande mannen Ali som erbjudit sig att köra oss till Yazd för två miljoner toman.

Kanske borde vi ha anat oråd redan vid första stund då vi insåg att chauffören som mötte upp oss utanför vårt hotell inte var Ali. Tyvärr var vi allt för trötta efter gårdagskvällens intensiva diskussioner. Jag fick på nytt inta passagerarsätet bredvid chauffören för att kunna kommunicera med vår nu iranska taxichaufför. Vi hade en lång resa och många mil framför oss på väg från Shiraz upp till Yazd, metropolen för Zoroastrismen, och Irans soldyrkande förflutna.

Bara resan i sig var underhållande. Vi kopplade in vår aux-sladd och började spela allt från Kayne West till Ted Gärdestad och allt var frid och fröjd. Under färden stannade vi bland annat till vid Pasargard och såg

Irans landsfader Cyrus grav. Färden fortsatte genom berg och öken och vi passerade ett 4 000 år gammalt träd liksom en bilolycka. Bilolyckor är olyckligt nog en vanlig företeelse på de iranska vägarna då körstilen oftast är hetsig och våldsam. Således hade vi också krävt att få åka i en bil med fungerande bilbälten till samtliga passagerare.

Resan gick bra och vi rullade vid fyratiden äntligen in i Yazd. Där var det dags för att tacka för skjutsen och hitta vårt hotell. Vi betalade chauffören de två miljoner toman vi kommit överens om med hans chef, den tysktalande mannen utanför Shiraz Bazar, och kände oss ordentligt givmilda när vi dricksade 300 000 till. Chauffören såg förvånad ut och sa plötsligt att han skulle ha fyra miljoner. Alltså det dubbla priset! Detta trots att vi dagen innan konfirmerat både priset på två miljoner och upphämtningstiden med mannens chef. Suck! Vi ringde då upp Ali, mannens chef, som plötsligt blånekade och sa att fyra miljoner var priset som var avtalat. Däremot kunde han trots allt tänka sig att gå med på tre miljoner. Dubbelsuck! Plötsligt blixtrade det till inom mig. Inte på ett otrevligt sätt, så att jag gick bärsärkagång eller så, men på ett kompromisslöst och principfast sätt. Jag beklagade till chauffören att både han och vi blivit lurade av Ali. Jag gav honom 2,5 miljoner med hänsyn till den goda servicen vi fått och tackade för oss.

Man kanske skulle tro att detta var slutet på spektaklet. Oturligt nog var det snarare början. Chauffören började följa efter oss. Han konfronterade oss på nytt och sa åt oss att ta tillbaka pengarna om vi inte kunde betala honom hela summan. Därefter lade han

pengarna på en bilhuv, plockade upp dem igen när vi fortsatte att gå och så vidare och så vidare. Jag beslöt då att gå fram till en annan taxichaufför med avsikten att få honom att köra oss ifrån platsen. I samma veva kommer vår före detta chaufför på nytt fram.

Han sa även åt vår potentiellt nya chaufför att vi minsann inte gick att lita på och att han nu tänkte ringa polisen. Jag fick nog och sa: "Bra, då väntar vi på polisen".

Efter omkring 15 minuter kom en trafikpolis åkande på en motorcykel. Vi lät allra först chauffören återge sin bild av förloppet innan jag lugnt och metodiskt tog till orda. Chauffören försökte ett flertal gånger att avbryta mig när jag berättade att vi träffat mannens chef Ali i Shiraz och där kommit överens om priset två miljoner. Ett pris som han nu när vi ringde ändrat, och trots allt gått med på tre miljoner till slut. Artigt bad jag chauffören som polisanmält oss att vara tyst och tillåta mig att tala till punkt inför polisen. Plötsligt upptäckte jag att det hade börjat samlas ett flertal människor runt omkring oss och det bröt ut en diskussion om vilket pris som kunde vara skäligt för vår taxiresa, om vi som turister borde veta bättre eller om vi rent utav ljög.

Det hela slutade med att polisen sa åt oss att vi skulle följa med till polisstationen. Det var nog först då som jag på allvar reflekterade över faktumet att jag kanske hade varit lite väl principfast. För mig hade det i grund och botten handlat om att jag inte tänkte tillåta att vi som turister skulle bli utnyttjade och lurade. Jag hade åtminstone sagt att vi förstod att mannen kände sig lurad och att vi skulle betala fyra miljoner om po-

På resa i Iran.

lisen beslöt så. Orsaken till det hela bottnade ju trots allt i att Ali både vilselett oss och vår chaufför.

Väl på plats på polisstationen fick vi slå oss ner och vänta på att polisen som fört med oss dit talat klart i sin telefon. Han kom fram till oss och frågade mig vilka som varit vittnen till incidenten då Ali, mannens chef, gett oss priset två miljoner. ”Det var ju flera människor runtomkring oss och andra som var villiga att ge oss detta pris...” sa jag. ”Nej, nej” svarade polisen. ”Vilka utav er var vittnen till att detta pris gavs?”. ”Jag? CW ... och Linnea?”. ”Bra, då får ni gå”. ”Va?” svarade jag. ”Ni kan gå” sa polisen på nytt. ”Jag talade med min chef och han sa att ni kunde gå.”

Vi tackade för oss och gick med raska steg ut på gatan. På polisstationen hade jag börjat fundera på ifall detta kanske var sista gången jag fick

”Kanske borde vi ha anat oråd redan vid första stund då vi insåg att chauffören som mötte upp oss utanför vårt hotell inte var Ali. Tyvärr var vi allt för trötta efter gårdagskvällens intensiva diskussioner.”

besöka Iran men nu hade vi klarat oss igenom det hela utan att polisen ens tittat på våra pass. Euforiska vågade vi hoppa in i en ny taxibil och det visade sig vara samme taxichaufför som vi vänt oss till för att försöka fly undan ifrån den förre. Han log mot oss och sa på knackig engelska: ”Iran good! Iran police very good!”.

Vi satte oss till rätta i bilen och började sakta köra mot vårt hotell. Tack gode gud för Irans polis denna gång tänkte jag och slöt mina ögon. Det var lika bra att passa på att vila och samla krafter inför resans framtida äventyr. Dessutom borde jag komma på en bra anledning till min familj om varför jag ansåg att det var värt att ta strid om 1,5 miljon toman, eller 50 dollar, för en åtta timmar lång taxiresa. Det fick vänta. Åtminstone tills jag var väl hemma i Sverige igen. ●

Arabiska i Israel – en reflektion

Text: Sebastian Andersson TolKS GU 09/10

Arabiskan i Israel innehar en position som både fascinerar och bjuder in till tankar. Jag ämnar hålla politiken åsido men den spelar självfallet in i ämnet. Jag kommer använda mig av termerna "arabisktalande" samt "arab-israelisk/a", men jag vill påpeka att jag inte lägger någon värdering i dessa termer.

Arabiska har officiell status i Israel – tillsammans med hebreiskan. De två språken har under över ett sekel mötts och påverkat varandra, just här, mellan Jordanfloden och Medelhavet. Hebreiskan fick fäste i området under den första delen av 1900-talet – här ses bland annat beslutet att ge Technion (Israels äldsta universitet) hebreiska som instruktionsspråk som en viktig milstolpe, tillsammans så klart med media, militära organisationer, kibbutzer och det civila samhället i stort. Arabiskan och hebreiskan lever under denna tid – innan Israels grundande – sida vid sida och den brittiska kontrollen gör att inget av dem får tar kontroll över den andra. Hebreiskan, som fortfarande är i sin linda i sin moderna form, influeras dock kraftigt av arabiskan – mer om detta senare!

Alltsedan Israels grundande 1948 har arabiskan stått i klar kontrast till den mycket mer dominanta hebreiskan inom Israels gränser. Det faktum att skolsystemet för arabisktalande i Israel har just arabiska som instruktionsspråk är en anledning till att arabiskan ändå är såpass stark som den är i denna del av befolkningen. På ett mer institutionellt plan är arabiskan dock svag. Universitet, myndigheter och så vidare använder nästan enbart hebreiska och arabisktalande måste således kommunicera med många officiella instanser på hebreiska. Många arabisktalande i Israel jobbar dessutom på arbetsplatser där man pratar hebreiska, vilket än mer gör att arabiskan förpassas till det sociala mellan arabisktalande samt inom fa-

Skyld för en av Justitieministeriets avdelningar, med både arabiska och hebreiska. Svenska ambassaden i byggnaden bakom.

miljen. Diglossi, ett välkänt begrepp för alla arabister, vilket just här är förhållandet mellan den skrivna (och talade) formella arabiskan Modern Standard Arabic och de talade arabiska dialekterna, skapar en än mer komplicerad situation för de arabisktalande i Israel. Diglossi innebär helt

enkelt att språkanvändare använder sig av två olika varianter av ett och samma språk i olika sammanhang och skapar tillsammans med hebreiskan en slags triangelrelation i detta sammanhang. Ett inte alls så otänkbart scenario i en arab-israelisk familj kan således vara att:

- Familjen pratar dialektal arabiska hemma (blandad med hebreiska ord)
- Föräldrarna pratar hebreiska på jobbet
- Hela familjen har gått grundskola med standardarabiska som inlärningsspråk
- Barnen studerar på universitet på hebreiska
- Familjen konsumerar media både på standardarabiska (till exempel al-Jazeera), dialektal arabiska och hebreiska

Ännu en dimension i denna diskussion är accent: Arabisktalande i Israel uttalar bokstaven ayin (ע) som 'ayn (ع) i arabiska, det vill säga ett gutturalt ljud som inte finns i det hebreiska uttalet. Det "finns" egentligen men på grund av främst europeiska judars (ashkenazim) påverkan uttalas det nu likadant som bokstaven alef (א), vilket innebär att man inte hör någon skillnad alls mellan dessa två. Arabisktalande gör dock fortfarande i stor utsträckning skillnad på dessa, vilket gör att man snabbt hör om en person som talar hebreiska har arabiska som modersmål. Ett annat exempel är bokstaven het (ה) i hebreiskan som i modern hebreiska uttalas som ett kh. Den arabiska motsvarigheten är haa (ح), vilken uttalas på vad man kan kalla ett "djupare" sätt än ett vanligt h. Detta illustreras tydligt med två av Israels mest kära kulinariska detaljer – hummus och tahini. Är du hebreisktalande säger du khommos och tkhina, är du arabisktalande säger du (fortfarande på hebreiska) oftast hommos och tahina/e. Ett annat exempel finner vi i uttalet av staden Haifa, som på hebreiska uttalas khaiifa (חיפה) och på arabiska hayfa (حيفا). Det må vara detaljer men det gör skillnad!

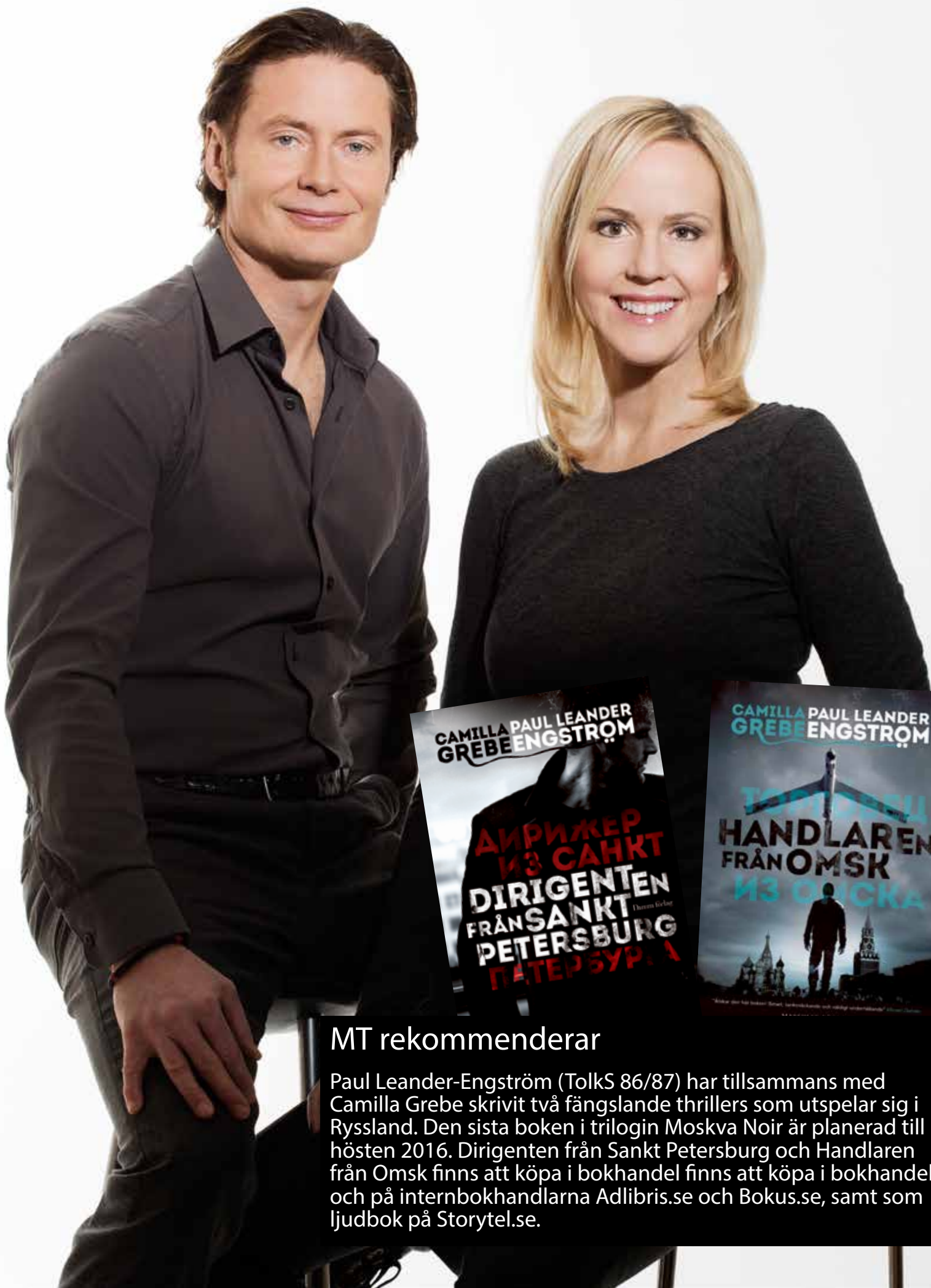
Hebreiskan har självklart också influerats av sin granne, främst i fråga om vokabulär. En stor del av hebreiska slangord har sitt ursprung i arabiskan. Exempel är sababa (סבבה) som på arabiska (صباية) är ett ord för

Rehov Frishman, Tel Aviv. Exempel på en gatuskylt med både arabiska och hebreiska, och tillika skribentens gata.

kärlek men på hebreiska har antagit betydelsen toppen eller mer allmänt som ett positivt svar på något. Överlag återfinns många arabiska lånord som adjektiv, interjektioner och uppmaningar i hebreiskan. Exempel (som verkligen används brett) är yalla (יאללה), walla (וולאה) - som bägge har samma betydelse som i arabiska – 'kom igen!' respektive 'jag svär/lovar' eller 'allvarligt?' – en av Israels största nyhetsportaler heter till exempel Walla. Ett mycket intressant exempel är rasmi (ראסמי), på arabiska (رسمي), som på arabiska betyder officiell men som på hebreiska har antagit betydelsen verkligen? eller är du allvarlig? – något som intressant nog på arabiska har ett annat ord, nämligen anjad (انجاد). Detta exempel symboliserar på ett mycket intressant sätt hur arabiska ord tar en annan mening på hebreiska som dialektal arabiska inte använder utan har ett annat arabiskt ord för – ännu ett exempel på den komplexa situationen för arabisktalande i Israel.

Jag tänkte avsluta med några ord kring det visuella landskapet i Israel med tanke på diskussionen ovan. Eftersom arabiska är ett officiellt språk ser du arabiska på gatuskyltar i städer såväl som på motorvägar samt på skyltar för myndigheter och dylikt. Information vid busshållplatser, reklam i det publika rummet samt andra sorters skyltar är dock överväldigande skrivna på hebreiska, vilket gör att arabiskan får en väldigt "officiell" känsla. Det finns, skulle man kunna säga, ingen roll för arabiska i Israeliska (hebreisktalande) städer bortom denna "minimivå", vilket också relaterar till exemplet kring familjen jag drog ovan. Hebreiskans hegemoni är således ganska så total, framför allt i städer som Tel Aviv där så gott som alla är hebreisktalande judar. Fler och fler röster höjs dock för att öka penetrationen av arabiska i Israel med en rad olika baktankar, inklusive fred, säkerhet och samexistens. ●

MT rekommenderar

Paul Leander-Engström (TolkS 86/87) har tillsammans med Camilla Grebe skrivit två fängslande thrillers som utspelar sig i Ryssland. Den sista boken i trilogin Moskva Noir är planerad till hösten 2016. Dirigenten från Sankt Petersburg och Handlaren från Omsk finns att köpa i bokhandel och på internbokhandlarna Adlibris.se och Bokus.se, samt som ljudbok på Storytel.se.